

Alusta alkaen 71

Jaakob siunaa poikansa

1 Moos 49:1-12

Edellä olemme kuulleet, kuinka Jaakobin suurperhe eli israelilaiset olivat siirtyneet nälkäpakolaisiksi Egyptiin. Siellä Jaakobin toiseksi nuorin poika, Joosef, oli kohonnut hyvin korkean asemaan faraon hovissa, Egyptin käskynhaltijaksi.

Kertomuksemme jatkuu tilanteesta, jossa Jaakob on kuolinvuoteellaan. Hän pyytää poikiaan tulemaan siunattaviksi vuoteensa viereen. Samalla Jaakob kertoisi heille tulevista tapahtumista. Jaakob on ilmeisesti saanut Jumalalta hengellisen lahjan nähdä tulevaisuuteen.

Jaakob kutsui poikansa luokseen ja sanoi: "Tulkaa tänne, niin ilmoitan teille, mitä teille tapahtuu tulevina aikoina." (1 Moos 49:1)

Raamatun tulkinnasta

Tätä 1 Mooseksen kirjan selityssarjaa kirjoittaessani olen enimmäkseen seurannut Luther selitysteosta. Sen rinnalla käytin pitkään paria modernia, tieteellistä kommentaaria. Molemmista, sekä Lutherista että hist. kriittisestä raamattutieteestä, on ollut hyötyä oikein paljon. Parin viime luvun aikana minulta on kuitenkin loppuneet moderneista kommentaareista kopioidut sivut, joita kävin hakemassa Helsingissä. Täällä Savonlinnan provinssikaupungissa sellaisia ei ole saatavissa, joten olen joutunut tyytymään pelkkään Lutherin kommentaariin ja omaan järkeeni. Jotenkin niilläkin on pärjätty, mutta vähän nilkuttaen, niin kuin jotkut ovat saattaneet näitten ohjelmien paikoitellen melko kyseenalaisesta tasosta päätellä.

Raamatun mahdollisimman hyvä selittäminen vaatii nimittäin mahdollisimman paljon tietoa siitä, minä aikana kukin Raamatun teksti mahdollisesti on kirjoitettu. Sellaista tietoa, tai paremminkin, valistuneita arvauksia sellaisesta, meille tarjoaa moderni historiallis-kriittinen eksegetiikka. Se on saanut selville, että esim. 5 Mooseksen kirjaa eivät suinkaan ole Mooseksen kirjoittamia. Ne ovat syntyneet hyvin pitkällisen työn tuloksena, satojen ellei tuhannen vuoden aikana. Suullisia perimätietoja on siirretty sukupolvelta toiselle, niitä on kerätty, kirjoitettu muistiin ja jossain vaiheessa niistä on tehty yhtenäinen, juonellinen kertomus. Me kristityt saamme uskoa, että Jumalan Pyhä Henki on ollut johdattamassa kaikkea tuota Raamatun syntyyn johtanutta sukupolvien työtä. Siksi meillä on Raamatussa paitsi ihmisten, myös Jumalan sana.

Tässä nyt käsiteltävässä tekstissä, Jaakobin pojilleen antamassa siunauksessa, moderni tieteellinen kommentaari luullakseni näkisi heijastuman siitä muinaisen Juudan tai Israelin kuningaskunnan tilanteesta, jossa se on kirjattu ylös. Kun minulla ei niitä moderneja kommentaareja ole käytettävissäni, niin en tiedä, mihin kirjoitusaikaan tämä teksti yleensä paikannetaan. Mutta veikkaan, että johonkin Daavidin dynastian eli hallitsijasuvun aikaan, aikaan ennen Jerusalemin hävitystä.

Tällöin tekstin katsotaan kertovan siitä tilanteesta, jossa Israelin kansan eri heimot elivät, sanotaan vaikkapa vuonna 600 eKr. Ruubenin heimo oli heikko ja pikkuinen, siksi tekstissä kerrotaan, kuinka Jaakob siunatessaan Ruubenia sanoi, että tämä tulisi menettämään johtoasemansa, joka hänelle esikoisena kuuluisi. Hieman vastaava koski Simeonin ja Leevin heimoja, nekin olivat pieniä ja elivät hajotettuna Israelin mahtavampien heimojen keskuuteen.

Se, että Juudan heimo saa kertomuksessa osakseen Jaakobilta hienon siunauksen, kertoo siitä, että Juudalla oli israelilaisten keskuudessa selvä johtoasema. Olihan sillä oma valtiokin, Juuda, jonka Daavid oli perustanut ja jonka kuninkuus oli siirtynyt hänen jälkeläisilleen.

Toinen Jaakobin pojista, joka saa tässä tulevassa kertomuksessa erityisen siunauksen, on Joosef. Tämä kertoo modernin historiallis-kriittisen eksegetiikan mukaan varmaankin siitä, että tekstin kirjoittamisen aikana Joosefin heimo (tai pikemminkin hänen poikiensa Efraimin ja Manassen heimot) johtivat Juudan kuningaskunnasta erkaantunutta Pohjoisvaltiota, Israelia, jonka pääkaupunki oli Samaria.

Moderni historiallis-kriittinen eksegetiikka harrastaa ns. ”diakronista tulkintaa”. Siinä tulkinnan runkoa tai ”tulkinnan aikaa” ei muodosta Raamatun nykymuotoinen juoni, joka kirjasta on luettavissa. Tulkinnan runkona ja ”aikana” on historiatieteen avulla rakennettu oletus siitä historiallisesta tilanteesta, jossa teksti on kirjoitettu. Tämä merkitsee sitä, että esimerkiksi tässä nyt käsillä olevassa tekstissä ei itse asiassa puhuisi Jaakob, vaan se poliittinen tilanne, joka Israelin kansassa vallitsi tekstiä kirjoitettaessa, sanotaan 600-luvulla eKr.

Kuten sanottua, tällainen ”tieteellinen” tulkintametodi on ehdottoman hyödyllinen, kun Raamatun merkitystä yritetään saada selville. Raamattu on syntynyt ihmisten kirjoittamana, tietyssä ajassa ja paikassa. On hyödyllistä tietää, miten ja milloin.

Toisaalta, on muitakin tulkintametoodeja, esimerkiksi se perinteinen, jota vaikkapa Luther harrasti. Siinä Raamattua luetaan yhtenäisenä juonellisenä kertomuksena, sellaisena, kun se on. Silloin tulkinta on ns. ”synkroninen”. Tulkinnan rungon ja ”ajan” muodostaa tekstin kertomus, juoni. Tällainen tulkinta ei kysy sitä, milloin teksti on kirjoitettu. Tekstissä ei puhu 600 eKr. elänyt Juudan kuningaskunnan silloisia tunteja ja tilanteita heijasteleva kuninkaan kirjuri, vaan Jaakob, Egyptiin muuttanut Israelin kantaisä. Kyse on siitä, mistä kertomus puhuu: Patriarkka Jaakob ennustaa Jumalan avulla tulevaisuutta pojilleen ja näitten jälkeläisille sellaisena kuin hän sen siunauksessaan puhuu: Ruubenin heimolle tulee heikohko tulevaisuus mutta joosefilaiset tai Juudan heimot saavat tulevaisuudessa johtavan aseman.

Mielestäni nämä molemmat lähestymistavat ovat arvokkaita. Itse olen tässä Raamatun selityssarjassa seurannut lähinnä tuota jälkimmäistä metodia, synkronista tulkintaa. Tämä johtuu siitä, että sellaisena Jumala on antanut Raamatun meille luettavaksi, ilman viisaita tiedemiehiä ja heidän teorioitaan Raamatun syntyhistoriasta. Tiedemiehiä kannattaa kyllä kuunnella, mutta silti Raamattua saa ja pitää kirkossa lukea sen kokonaisjuonen mukaisena, joka siinä on luettavissa.

Näin Lutherkin Raamattua selitti. Tämä johtui tietenkin siitä, että ei hänellä edes ollut historiallis-kriittistä metodia käytössään.

Koska minullakaan ei nyt ole käytettävissäni historiallis-kriittistä 1 Mooseksen kirjan kommentaaria, seuraan Lutheria. Tämä ei tarkoita, että hylkäisin historiallis-kriittisen selityksen. On hyvin luultavaa, että tässä tekstissämme heijastuu Juudan kuningaskunnan tilanne jostain 600-luvulta. Mutta vielä selvempää on, että tekstissä puhuu Jaakob, Israelin patriarkka, Jumalan profeetta, joka ennustaa Israelin heimojen tulevaisuudesta.

Jumalan pelosta ja uskosta Jumalaan

-- Tulkaa koolle ja kuunnelkaa, te Jaakobin pojat, kuulkaa isäanne Israelia.

Ruuben, sinä olet esikoiseni ja voimani,
 sinä olet miehuuteni ensimmäinen hedelmä,
 arvossa korkein, voimilta väkevin.
 Mutta olet kuin kuohuva puro, siksi et säilytä ensimmäistä sijaasi. Sinä nousit isäsi
 vuoteelle, häpäisit minun makuusijani. (1 Mos 49:2-4)

Lutherin mukaan Jaakob tässä koko siunauksessaan toteuttaa sitä perusajatusta, että kun olemme tekemisissä Jumalan kanssa, olennaisinta on kaksi asiaa: *Jumalan pelko* ja *usko Jumalaan*. Näinhän sanotaan esim. Ilmestyskirjan luvussa 14:7 ”Pelätkää Jumalaa ja antakaa hänelle kunnia”, tai Psalmi 147:11 ”Herra mielistyy niihin, jotka häntä pelkäävät ja panevat toivonsa hänen armoonsa. Tai Psalmi 2:11 ”Palvelkaa Herraa pelolla ja iloitkaa vavistuksella.”

Tämä kaikki tarkoittaa sitä, että Jumala on toisaalta pyhä ja rankaisee vääryyden, mutta toisaalta hän on armollinen ja antaa ihmiselle armosta riemullisen yhteyden itseensä. Ihmisen oikea vastaus tämän Jumalan edessä on toisaalta hänen pyhyytensä pelko, toisaalta riemullinen usko hänen lupauksiinsa.

Lutherin mukaan Jaakob siksi tässä antaa pojilleen sekä Jumalan uhkauksia että Jumalan lupauksia. Jumalan uhkaukset siitä, mitä synnin tekemisestä seuraa, saavat aikaan Jumalan pelon. Toisaalta hänen armolliset lupauksensa saavat aikaan Jumalaan uskomisen eli turvautumisen siihen, että hänen lupauksensa pitävät paikkansa minunkin kohdallani.

Sama ihminen tarvitsee jatkuvasti näitä molempia. Kenestäkään ei ole vielä tullut niin pyhää, ettei hänen tarvitsisi pelätä Jumalan pyhyyttä. Toisaalta kukaan ei ole niin syntinen, ettei hän saisi katumuksessa turvautua Jumalan lupauksiin armosta ja syntien sovitukselta.

Ruubenin saama siunaus onkin uhkaus ja kirous

Ruubenin kohdalla Jumalan uhkaus ja kirous on etusijalla. Ruuben oli tehnyt nuoruudessaan törkeän synnin. Hän oli tehnyt aviorikoksen isänsä Jaakobin sivuvaimon Bilhan kanssa ja näin häpäissyt isänsä, tämän aviovuoteen ja itsensä. Hänen olisi pitänyt olla isänsä kunnia, mutta nyt hänestä oli tällä teollaan tullut isänsä häpäisijä.

Siksi Jaakob sanoo, että Ruubenille olisi kuulunut ensimmäinen sija, mutta hän ei saa sitä pitää.

Ruuben oli tosin katunut tekoaan ja vaikuttaa siltä, että hänen kuohuva luonteensakin tasoittui. Hänhän oli se, joka halusi pelastaa Joosefin tämän murhanhimoisten veljien käsistä.

Silti Ruubenin synty ei ole isä-Jaakobin eikä Jumalan edessä kokonaan sovitettu. Ruuben ei elänyt vielä ”uudessa liitossa” eli Jeesuksen sovintoveren alla. Oli silloinkin toki armo, mutta silti synty jotenkin jäi muistiin. Ruuben oli kerran mokannut ja sai kantaa sen loppuikänsä, jopa hänen jälkeläisensä saivat kantaa sen. Ja niin kävikin: Ruubenin heimo oli pieni ja vähäpätöinen Israelin kuningaskunnassa, vaikka esikoisen heimon olisi pitänyt olla suuri ja mahtava.

Onneksi uudessa liitossa tämä ei enää päde. Jeesuksen uhriveren takia me saamme kaikki syntimme anteeksi niin, että Jumala ei lainkaan muista niitä. Näinhän sanotaan esim. Heprealaiskirjeessä:

”... mutta nyt hän on yhden ainoan kerran maailmanajojen lopulla ilmestynyt, poistaakseen synnin uhraamalla itsensä.” (Hepr 9:26)

”Tämän tahdon perusteella me olemme pyhitetyt Jeesuksen Kristuksen ruumiin uhrilla kerta kaikkiaan.” (Hepr 10:11)

”Sillä hän on yhdellä ainoalla uhrilla ainiaaksi tehnyt täydelliseksi ne, jotka pyhitetään.” (Hepr 10:14)

Ajattele, miten paljon paremmassa asemassa me olemme kuin Ruuben!

Toisaalta, onhan meidän tilanteessamme jotain samaa. Jos kristitty pilaa vaikkapa avioliittonsa uskottomuudella tai väkivaltaisuuksella, niin vaikka sen saa Jumalalta anteeksi, on silti jotain lopullisesti rikki. Siksi meidänkin on jatkuvasti muistettava pelätä Jumalaa: synty Jumalaa vastaan rikkoo meidät. Ja jos teet tahallasi syntiä, voitko olla varma, että saat vielä armon katua ja palata oikealle tielle? Muista siis Ruubenia ja sitä, kuinka hänen esikoissiunauksensa muuttuikin kiroukseksi! Pelkää Jumalaa, jotta et joutuisi tuohon!

Simeonin ja Leevin väkivaltaisuus kirootaan

Jaakob siirtyy seuraavaksi vanhimpiin poikiinsa, Simeoniin ja Leeviin. Hekään eivät saa isältään jumalallista lupautusta vaan jumalallisen uhkauksen. Sen tarkoituksena on herättää Jumalan pelkoa tulevissa polvissa, että he eivät heittäytyisi isiensä tekoihin:

Simeon ja Leevi ovat veljekset,
väkivaltaisia ovat heidän hankkeensa.
Minä en suostu heidän juoniinsa,
minun sydämeni ei liity heidän seuraansa.
He ovat vihassaan tappaneet miehiä,
omin luvun katkoneet sonnien kinnerjänteet.
Kirottu olkoon heidän vihansa, sillä se on kiivas, heidän raivonsa, sillä se on julma.
Minä sirotan heidät Jaakobin heimojen sekaan, hajotan heidät Israelin joukkoon. (1 Moos 49:5-7)

Tämä viittaa siihen 1 Moos 34:25 ss. kertomukseen, jonka mukaan Simeon ja Leevi suuttuivat Sikemin kaupungin asukkaille siitä, että heidän kuninkaansa poika oli raiskannut heidän sisarensa Dinan. Veljesten viha meni yli äyräiden ja he tappoivat kaikki Sikemin kaupungin miehet.

Jumala pitää siis tärkeänä käskyään ”Älä tapa”. Jos tapat lähimmäisesi, jos hakkaat häntä, jos haukut häntä, jos solvaat häntä, niin pelkää Jumalaa. Sinulle käy niin kuin kävi Simeonille ja Leeville, joiden heimot siroteltiin Israelin muitten heimojen sekaan eivätkä he saaneet kunnon asemaa (ks. Joos 19:1, 21:2). Tämä johtuu siitä, että Jumala ei arvostanut heitä heidän pahojen tekojensa takia, ei vaikka he kuuluivat sukunsa puolesta hänen omaisuuskansaansa.

Toisaalta Leevin heimon kohtalo kertoo myös siitä, että Jumalan armokin oli todellisuutta jo Vanhan liiton aikana: Leevin heimo sai myöhemmin perintöosakseen Herran pappouden, niin kuin 5. Mooseksen kirjassa kerrotaan:

Niihin aikoihin Herra valitsi Leevin heimon kantamaan liitonarkkua, toimittamaan Herralle palvelusta pyhäkössä sekä siunaamaan kansaa hänen nimessään. Näin leeviläiset ovat siitä lähtien tehneet. Heidän osalleen ei tullut omaa perintömaata kuten muille heimoille, sillä lupauksensa mukaisesti Herra itse on heidän perintöosansa. (5 Moos 10:8-9)

Leevin heimosta olivat peräisin monet vaikutusvaltaiset Jumalan profeetat, kuten Mooses, Aaron, Samuel ja Johannes Kastaja. Kertoisiko tämä siitä, että syntisistä, kiivaista ja väkivaltaisistakin luonteista Jumalan armo pystyy jalostamaan hyviä saarnaajia ja kansanjohtajia?

Juuda saa siunauksen

Kun Jaakobin pojista seuraava iässä, Juuda, sai kuulla mitä isä sanoi vanhemmille veljille, Ruubenille, Simeonille ja Leeville, niin varmaankin hänen sydämensä vapisi. Veljet olivat saaneet ankaran siunauksen, pikemminkin kirouksen. Miten hänen kävisi? Eihän hänenkään vaelluksensa ollut ollut hääppöistä, kuten muistamme siitä, miten hän oli kohdellut miniäänsä Taamaria (1 Moos 38).

Mutta yllätys, yllätys – hän saakin kuulla silkkaa armoa ja siunausta:

Juuda, veljesi ylistävät sinua.
Sinun kätesi on iskevä vihollistasi niskaan,
sinun isäsi pojat kumartavat sinua. (1 Moos 49:8)

Juuda ei totisesti saanut tätä osaansa palkaksi ansioistaan, vaan armosta. Hänen heimostaan tulisi johtava heimo. Niinhän tapahtuikin, kun Jumalan leeviläinen profeetta nimeltä Samuel vuosisatoja myöhemmin voiteli Daavid-nimisen poikasen Israelin kansan kuninkaaksi. Daavid voitti Israelin viholliset, filistealaiset ja perusti valtion, joka kohosi hänen poikansa Salomonin aikana jopa pienoiseksi suurvallaksi. Se tosin hajosi heti Salomon jälkeen kahtia, mutta Daavidin suku säilytti eteläisen juutalaisvaltion, Juudan, kuninkuuden.

Juuda, sinä nuori leijona,
saaliilta olet noussut, poikani.
Hän on kyyristynyt, käynyt makuulle
kuin leijona, kuin jalopeura.
Kuka uskaltaa häntä häiritä? (1 Moos 49:9)

Juudan suku ja varsinkin sen tuleva johtaja, Daavid, oli tosiaan pelottava taistelija, kuin nuori leijona. Tämä johtui siitä, että Daavid ei turvautunut omiin voimiinsa, vaan Herraan. Tästä kerrotaan hienolla tavalla esimerkiksi Daavid ja Goljat –kertomuksessa:

Ja Saul puki takkinsa Daavidin ylle ja pani vaskikypärin hänen päähänsä sekä panssarin hänen yllensä. Ja Daavid sito i hänen miekkansa vyölleen takin päälle ja yritti käydä, sillä hän ei ollut koskaan sellaisia koettanut. Niin Daavid sanoi Saulille: "En minä voi näissä käydä, sillä en ole koskaan tällaisia koettanut". Ja Daavid riisui ne päältänsä. Ja hän otti sauvansa käteensä, valitsi purosta viisi sileätä kiveä, pani ne paimenlaukkuun, joka hänellä oli linkokivisäiliönä, otti lingon käteensä ja meni filistealaista vastaan. Ja filistealainen tuli yhä lähemmäksi Daavidia, ja kilvenkantaja kulki hänen edellensä. Kun filistealainen katsahti ja näki Daavidin, halveksi hän häntä; sillä hän oli vielä nuorukainen, verevä ja kaunis näöltään. Niin filistealainen sanoi Daavidille: "Olenko minä koira, kun tulet sauva kädessä minua vastaan?" Ja filistealainen kiroili Daavidia vanhojen jumaliensa kautta. Sitten filistealainen sanoi Daavidille: "Tule tänne minun luokseni, niin minä annan sinun lihasi taivaan linnuille ja metsän eläimille".

Mutta Daavid sanoi filistealaiselle: "Sinä tulet minua vastaan miekan, peitsen ja keihään voimalla, mutta minä tulen sinua vastaan Herran Sebaotin nimeen, Israelin

sotajoukon Jumalan, jota sinä olet häväissyt. Tänä päivänä Herra antaa sinut minun käsiini, ja minä surmaan sinut, katkaisen sinulta pään ja annan filistealaisten sotajoukon ruumiit tänä päivänä taivaan linnuille ja metsän pedoille; ja kaikki maat tulevat tietämään, että Israelilla on Jumala. Ja koko tämä suuri joukko tulee tietämään, ettei Herra anna voittoa miekan eikä keihään voimalla; sillä sota on Herran, ja hän antaa teidät meidän käsiimme." Kun filistealainen lähti tulemaan ja lähestyi Daavidia, niin Daavid juoksi nopeasti sotarintaan filistealaista vastaan. Ja Daavid pisti kätensä reppuunsa ja otti sieltä kiven, linkosi ja satutti filistealaista otsaan, niin että kivi upposi hänen otsaansa, ja hän kaatui maahan kasvoillensa. Niin sai Daavid voiton filistealaisesta lingolla ja kivellä ja löi filistealaisen kuoliaaksi, eikä Daavidilla ollut miekkaa kädessään. (1 Sam 17:38-50)

Miksi Juudan heimolle annettiin tämä armo? Siksi, että hänen heimostaan oli tuleva ”se jolla on valta”, Messias, se oikea Herran voideltu, josta Daavidkin oli vain ennakoiva vertauskuva.

Ei siirry valtikka pois Juudalta,
ei käskijän sauva hänen suvultaan.
Hänen heimostaan on tuleva se, jolla on valta,
häntä kansat tottelevat. (1 Moos 49:10)

Jo juutalaisten rabbien raamatuntulkinnassa tämän kohdan katsottiin ennustavan Messiaasta. Samoin seuraavan jakeen, joka puhuu viiniköynnöksestä, joka sekin on Messiaan symboli.

Viiniköynnökseen hän sitoo aasinsa,
jaloon köynnökseen aasinsa varsan.
Hän pesee viinissä vaatteensa,
rypäleiden veressä pukunsa.
Hänen silmissään on viinin hehku, hänen hampaissaan maidon valkeus. (1 Moos 49:11-12)

Varhaiset kristityt seurasivat tietenkin rabbien tulkintaa. Heidän mukaansa tämä ennustus toteutui Daavidin jälkeläisessä, Jeesus Nasaretilaisessa. Hänhän sanoi itse olevansa ”viinipuu”. Hän ratsasti aasilla Jerusalemiin ensimmäisenä adventtina. Usko hänen päihdyttää uskovan ilolla. Sen vertauskuvana Messiaasta sanotaan, että ”hänen silmissään on viinin hehku”. Jeesuksen ensimmäinen tunnusteko olikin se, kun hän muutti Kaanaan häissä satoja litroja vettä parhaaksi viiniksi. Tämä ei kehota kannäämiseen, vaan hengelliseen iloon, joka syntyy Kristukseen liittyvien lupauksen uskomisesta.